

Foto: Grad Zagreb

Što je odrast i kako ga Možemo provodi u gradu Zagrebu?

📅 29. rujna 2025. u

22:15

Tekst se nastavlja ispod oglasa

Stranka Možemo koja se sama definira kao „prava ljevica“ i „zelena ljevica“, iako to eksplicitno ne zagovara u svojem političkom programu, **simpatizer je i provoditelj ideologije odrasta u gradu Zagrebu**. Što je odrast? Kako ga Možemo provodi u glavnom gradu Hrvatske?

› Stvaranje platforme Možemo 2019. godine: Što je javnosti predstavila 'prava ljevica'?

U političkom programu za lokalne izbore 2025. godine, riječ odrast ne nalazi se u dokumentu. Koordinatorica stranke Sandra Benčić u rujnu 2023. u odgovoru na upit portala [Lidermedia.hr](https://narod.hr) odbacila je tezu da će odrast biti uvršten u izborni program. Kako piše novinarka Ksenija Puškarić, Benčić je odgovorila: „Odrast je **svjetonazor, društveni i politički pokret** na kojem se ni ne može temeljiti politički ekonomski program. Ekonomski dio programa temeljit će se na našim idejama **kako potaknuti gospodarstvo i rast** industrijske proizvodnje i koje grane smatramo najvažnijim pa ćemo ih temeljem naših procjena i poticati“.

Odrast i Možemo imaju čvrstu vezu

S druge strane, sociolog i član Možemo Branko Ančić podržao je ideje odrasta i izrazio slaganje s njegovim temeljnim postavkama. Kazao je kako je „u konceptu odrasta prioritet **održavanje stabilnog ekosustava i omogućavanje pravedne emancipacije svih ljudi**“. Pritom „postoje raznovrsna rješenja koja bi se mogla primijeniti u društvu 'postrasta'“. Smatra da **kapitalizam nije održiv** te da će neizbježno doći do zaustavljanja gospodarskog rasta, odnosno – **odrasta**.

Foto: Grad Zagreb

Institut za političku ekologiju, **udruga** u kojoj je bio zaposlen Tomašević, jedan je od izdavača knjige „Odrast. Pojmovnik za novu eru“. Predgovor je napisala zamjenica gradonačelnika – **Dolenec**. Očito je kako ideologija odrasta i stranka Možemo imaju čvrstu vezu. U najmanju ruku, vrh stranke se aktivno bavio pisanjem o odrastu i njegovim izučavanjem.

Što je odrast?

Izraz *décroissance* (franc. za odrast/smanjivanje) počeo se koristiti u još **Francuskoj 1970-ih**, kao kritika opsesije ekonomskim rastom. Ideju odrasta nalazimo i kod **Nicholasa Georgescu-Roegen**a, rumunjskog matematičara i ekonomista koji je 1971. u djelu *The Entropy Law and the Economic Process* tvrdio da je beskonačan rast nemoguć zbog zakona termodinamike.

Danas, glavni teoretičar odrasta je „japanski Marx“ **Kohei Saito**, filozof zaljubljen u Marxom, kako je 2023. pisao novinar **Jutarnjeg lista** Gojko Drljača tvrdeći da Možemo u Zagrebu promovira ideju odrasta koja „oživljava stare ideje Marxa“.

Saito je autor knjiga *Marx in the Anthropocene* (Marx u antropocenu) i *Slow Down: Degrowth Manifesto* (Uspori: Manifest odrasta). U prvoj povezuje **marksističku kritiku kapitalizma s današnjim izazovima klimatskih promjena i degradacije okoliša**, argumentirajući da su Marxove misli relevantne za rješavanje ekološke krize. U drugoj poziva na **svjesno usporavanje tempa proizvodnje i potrošnje, pravedniju raspodjelu resursa, smanjenje radnog vremena i jačanje zajedničkih dobara**.

koautorstvu s **Mladenom Domazetom**, bivšim Tomaševićevim kolegom iz Instituta za političku ekologiju. Domazet je ujedno i aktivan u udruzi **Forum za slobodu odgoja** koja također uživa financijsku potporu Grada Zagreba. Sam Domazet na Facebooku je tijekom izbora 2021. otvoreno podržavao Tomaševića.

Foto: Snimka zaslona, Mladen Domazet, Facebook

Dolenec i Domazet u predgovoru kažu kako je odrast (eng. *degrowth*) „najprije **udaljavanje od imperativa rasta**“. Ekonomski rast i rast BDP-a tumače se kao svojevrsna **dogma** koja zaokuplja i ljevicu i desnicu, konzervativce i progresivce, pišu autori.

Tomaševićeva zamjenica u fusnoti napominje: „Mi nismo skovali riječ ‘odrast’, ali u nekoliko godina istraživanja *degrowtha* i povezanih tema nismo uspjeli pronaći bolji izraz. Mladen je prijevod ‘odrast’ prvi put čuo na velikom skupu u **Zelenoj akciji** prije nekoliko godina, ali ne zna od koga je došao. Zahvalni smo nepoznatom sugovorniku na prijedlogu koji se ustalio i jednostavno se ne da zamijeniti. U međuvremenu su i slovenski kolege prihvatili izraz odrast kao prikladan prijevod u slovenskom jeziku“.

➤ **Najavila Dolenec: Zagreb pokrenuo proces uvođenja zdravstvenog odgoja u škole**

Ograničenja rasta

Posebno poglavlje u **predgovoru** nosi naslov „**Ograničenja rasta**“. U njemu autori pišu: „Pokret i teorija odrasta pokušaj su reinterpretacije naše stvarnosti kao fundamentalno neodržive te istovremeno izgradnja imaginarija i vokabulara za **radikalni zaokret prema održivosti**“.

U suštini, riječ je o **ograničenju ekonomskog razvoja uslijed klimatske krize**. Također, pored ekonomskog postoji i društveni element odrasta koji tražeći „**život vrijedan življenja za sve**“ odbacuje **kapitalizam** te traži „dizajn institucijskih inovacija poput **minimalnog zajamčenog dohotka, solidarne ekonomije ili alternativnih valuta**“. Dalje u tekstu, Dolenec i Domazet poslužili su se metaforom kako cilj odrasta nije „**učiniti slona mršavijim, nego pretvoriti slona u puža**“.

Foto: fah – Danijela Dolenec

Odrast kao društveni izazov

U poglavlju „Odrast kao društveni izazov“ iznosi se tobože glavni problem u društvu: „**Osvijestit ćemo da je car gol kad shvatimo da ono što povezuje naš fizički utjecaj na planetu s društvenim ograničenjima jest kapitalizam**, društveni poredak koji je neraskidivo povezan s principom bezgraničnog ekonomskog rasta“. Ovdje nailazimo na jedan od više **marksističkih** elemenata odrasta, a nekoliko rečenica dalje, autori su ideje odrasta povezali i s **jugoslavenskom ekonomskim modelom samoupravljanja**. U istoj rečenici autori otkrivaju kako je karakteristika odrasta „**ekonomska demokracija temeljena na principima zajedničkog upravljanja sredstvima proizvodnje**“.

Sljedeće poglavlje nosi naslov „**Odrast u Hrvatskoj**“. Dolenec i Domazet za Hrvatsku kažu kako ima „jedinствeno **povoljan položaj za prebacivanje na održivije razvojne putanje uz relativno nižu socijalnu cijenu** (u smislu smanjivanja materijalnih prednosti)“.

Uzevši u obzir sve navedeno, jasno je zašto se Benčić distancirala od odrasta u kampanji, a njegova spomena nema u programu stranke. **Ograničavanje ekonomskog rasta i rasta BDP-a za većinu birača nije poželjna ekonomska paradigma.**

› **Goluža: Zagrebu treba rast, a ne odrast koji 'gura' Tomašević**

Goluža o odrastu: 'Zeleno-lijeva franšiza koja guši Zagreb'

Unatoč negiranju Benčić, mediji, kako smo vidjeli na primjeru pisanja Jutarnjeg lista, i političari prepoznali su implementaciju odrasta u gradu Zagrebu.

Gradski zastupnik **Trpimir Goluža** odrast je definirao kao „**zeleno-lijevu 'progresivnu' franšizu koja kroz Možemo guši Zagreb**“. Naime, prije dvije godine javnosti je skrenuo pozornost na knjigu „Odrast. Pojmovnik za novu eru“ i predgovor koji je pisala Dolenec.

Kritizirajući djelovanje gradske vlasti, Goluža je u objavi na Facebooku napisao: „Postat će vam kristalno jasno da **politika nečinjenja i stagniranja** aktualne zagrebačke gradske vlasti nije tek puka posljedica njihove nesposobnosti već

posljednje: **ukidanje postojećih i ne uvođenje novih demografskih mjera**. Sve točke koje je Goluža pobrojao povezao je s ideologijom odrasta koja usporava rast i razvitak grada.

Foto: fah

► Goluža: 'Odrast' je zeleno-lijeva 'progresivna' franšiza koja kroz Možemo guši Zagreb

Oporba i dio medija prepoznali su odrast u radu gradske vlasti

Nekošnja trave 2023. i zapuštene javne površine građani i mediji vidjeli su kao implementaciju odrasta u glavnome gradu. Nadalje, odrast se preslikava i na **održavanje postojeće infrastrukture nasuprot velikih projekata**. To je često popraćeno i „ozelenjivanjem“, odnosno proširenjem **biciklističkih mreža i ograničavanjem te otežavanjem** prometa motornih vozila u gradu.

Poseban je naglasak na zajedničkim dobrima, poput **javnih stanova** za priuštiv najam i **zaštite javnih površina od privatizacije**, što je ujedno i **dio strategije borbe protiv klimatskih promjena**. Često u svojim istupima članovi Možemo gotovo isključivo o **privatnim investitorima govore u kontekstu „nezasitnog kapitalizma“**. Zatim, Zagreb pod Možemo doista je i uveo klimatsku strategiju, te je povećao sredstva za **energetsku obnovu zgrada, sadnju drveća, kompostane i reciklažu**. Zelene politike i naglasak na javnom, uz gotovo pa demoniziranje privatnog, neodoljivo podsjeća na ono što je Dolenc pisala u predgovoru knjige o odrastu.

Sažeto, oporba i dio medija povezuju **nepokošenu travu, sporost u održavanju i birokratske zastoje** upravo s filozofijom odrasta, odnosno usporavanja rasta. Iako stranka negira da provodi odrast u Gradu, djela i aktivnosti njezinih članova ukazuju na suprotno.

**Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije*